

Verslag bijeenkomst

‘Armoede, politieke instabiliteit en radicalisering in Somalië: onoplosbare problemen of hoop voor de toekomst?’

22 juni 2010, Leiden

De aanwezigheid van Somalische piraten in de Golf van Aden en in de Indische Oceaan staat volop in de schijnwerpers. In de media kunnen wij alles volgen over de aard van de piraterij, de bestrijding ervan en de gevolgen voor de internationale scheepvaart. De echte problemen spelen zich echter af aan land. Somalië heeft te kampen met armoede, honger, radicalisering en politieke instabiliteit. Het is voor buitenstaanders moeilijk vat te krijgen op de situatie – er komt immers geen westerse journalist meer binnen. Echter, met de aandacht voor de piraterij lijkt ook het conflict in Somalië weer langzaam aan onder de aandacht te komen.

Zo ook bij **Jonge Atlantici** en **SIB Leiden**. Zij organiseerden op 22 juni een bijeenkomst in Studentencentrum Plexus te Leiden over Somalië, waarbij de focus eens niet lag ‘op zee,’ maar juist ‘aan land.’ Het doel was om het begrip te vergroten van een conflict dat al 20 jaar speelt, en waarvan piraterij een directe exponent lijkt te zijn. Daarvoor waren **Mark Schenkel** (Afrikaredacteur bij *NRC Handelsblad*) en **Suad Farah** (communicatieadviseur bij Stichting HIRDA) als sprekers uitgenodigd.

Schenkel gaf in zijn presentatie een helder en analytisch overzicht van de geschiedenis, achtergronden en mogelijke oplossingen voor de situatie in Somalië. Hij trapte daarbij af met een rijtje keiharde cijfers: met 680.000 vluchtelingen, 1,5 miljoen ontheemden en 3,5 miljoen inwoners die afhankelijk zijn van voedselhulp, bestempelden de Verenigde Naties de situatie in Somalië al in 2007 tot de “grootste humanitaire crisis” van Afrika. Alleen Afghanistan en Irak kennen grotere vluchtelingenstromen. Schenkel: “De mensen wonen er in een permanente conflictsituatie.”

Deze situatie ontstond omdat na de val van de marxistische dictatuur van Siad Barre in 1991 het in Somalië niet lukte om opnieuw een effectief centraal gezag te vestigen. De in het noorden gelegen regio’s Puntland en Somaliland hebben zich afgescheiden en zich tot redelijk stabiele landen ontwikkeld, maar worden door de internationale gemeenschap niet erkend. In de rest van het land, Midden- en Zuid-Somalië, is op papier de internationaal erkende Federale Overgangsregering aan de macht. Haar gezag is alleen in de hoofdstad Mogadishoe enigszins effectief. Daarbuiten wedijveren zo’n zes islamitische groeperingen – elk weer onderverdeeld in de nodige subclans – over de hoofden van de bevolking om de macht. Geen daarvan slaagt er echter in om het overwicht te behouden, wel in het tiranniseren van de bevolking. Dat geldt met name voor de aan Al-Qaeda gelieerde organisatie Al-Shabab, die met enkele duizenden leden de grootste is. De aanwezigen vroegen zich vervolgens af of de piraterij nu eigenlijk een inkomstenbron voor deze terreurorganisatie is. Schenkel legde uit dat Al-Shabab de piraterij openlijk afkeurt, maar dat er toch wel sterke vermoedens bestaan dat het ervan profiteert.

Vervolgens ging Schenkel in op de onderliggende problemen waardoor de chaotische situatie in stand wordt gehouden. Belangrijk daarbij is dat Somalië van oudsher een nomadisch land is, waardoor het er ontbreekt aan een traditie van centraal gezag. Hij haalt Ian Lewis aan, die zelfs schreef dat de Somaliërs “eigenwijs, koppig en zelfs arrogant” zouden

zijn. De nomadische wortels zijn er ondanks de koloniale tijd en dictatuur van Siad Barre nog niet verdwenen. Ook het gegeven dat de verschillende concurrerende groepen door het buitenland worden voorzien van voldoende financiële middelen om de strijd voort te zetten, maakt verandering moeilijk te realiseren. De VS en Ethiopië scharen zich achter de Federale Overgangsregering, terwijl Eritrea Al-Shabab steunt vanwege een conflict met Ethiopië.

Interessant was de mogelijke oplossing die Schenkel tot slot aandroeg. Het zou een pragmatische aanpak zijn die 'constructieve verwijdering' genoemd wordt. Het komt er op neer dat de buitenlandse steun aan de Federale Overgangsregering moet worden stopgezet om de antiwesterse argumenten van de terroristen weg te nemen. Al-Shabab moet ontdaan worden van zijn stigma door het van de terreurlijst te schrappen. Alleen extremisten moeten vervolgens worden losgeweekt van de huurlingen en hard worden aangepakt. Over de andere optie, het forceren van een offensief van de Federale Overgangsregering, was Schenkel sceptisch. De afgelopen 20 jaar hebben wel aangetoond dat de kans van slagen miniem is.

Suad Farah nam het stokje over en ging in op de sociaaleconomische problemen waar het land mee te kampen heeft. Farah is van oorsprong een Somalische die zich nu inzet voor Stichting HIRDA. Deze NGO richt zich enerzijds op het bestrijden van het armoedeprobleem in Somalië en anderzijds op de integratie van Somaliërs in Nederland. In haar werk krijgt ze dagelijks te maken met de sociaaleconomische problemen waar haar thuisland mee te kampen heeft. Het grootste economische probleem is dat de instabiele politieke situatie economische ontwikkeling nauwelijks mogelijk maakt. Omdat het ontbreekt aan een solide basis blijft de kans op terugval groot, blijft de informele sector belangrijk en is duurzaamheid moeilijk te realiseren. Op sociaal gebied noemde Farah natuurlijk het analfabetisme (62 procent) en het terrorisme die vooruitgang belemmeren. Daarnaast heeft Somalië te kampen met een passieve 'lost generation,' die afhankelijk is geworden van de diaspora en zich niet (meer) op de toekomst richt. "Het hart van de Somaliërs ligt op de grond," zei Farah. "Verandering is daardoor moeilijk te implementeren."

Hoe HIRDA toch die vicieuze cirkel van neergang wil doorbreken, is door middel van duurzame projecten op het gebied van armoedebestrijding, basiseducatie, 'women's empowerment' en het tegengaan van meisjesbesnijdenis. Politieke bemoeienis is te hoog gegrepen. De hulp gaat vooral naar Midden- en Zuid-Somalië, wat de vraag oproept uit het publiek of het wel verstandig is om te opereren in het meest onrustige, onstabiele gebied. Hier is de kans om duurzaamheid te realiseren immers het kleinst. Farah verklaarde dat de hulp hier nu eenmaal het hardste nodig is en dat de diaspora vooral hier veel contacten met de bevolking heeft.

Zowel Schenkel als Farah benadrukten dat het moeilijk is om het conflict in Somalië op te lossen. Daar komt bij dat de piraterij het buitenland en internationale hulporganisaties ervan weerhoudt om het land te hulp te schieten. Zo zijn de VN in januari gestopt met de voedselhulp aan Midden- en Zuid-Somalië na bedreigingen door Al-Shabab. Aangezien de oplossing van de piraterij eerst een oplossing aan wal vereist, is deze cirkel moeilijk te doorbreken.

Een filmpje over de activiteiten van HIRDA in Somalië kun je [hier](#) bekijken.

Renée Konings